

JAPÁN FILMFESZTIVÁL

Kötelékek

VARRÓ ATTILA

KELL EGY CSAPAT – A JAPÁN FILMFESZTIVÁL KORTÁRS VÁLOGATÁSA SZERINT IS.

Bő negyed százada Japánban rendszeresen megválasztják az „Év Kandzsiját” egy nemzeti szavazás keretében: sajnálatos módon az esztendőt legjobban reprezentáló írásjegy többnyire valamilyen katasztrófát takar (földrendések, tájfun, ételmérgezés, árvíz), 2020 esetében azonban a COVID-hoz kötődő *micu* kettős jelentése sokkal pozitívabb színt adott a győztesnek. Míg a „közel” olvasatú kandzsi egyfelől a fertőzés elleni védekezés (a „fizikai közelség” elkerülése) három alapszabályára vonatkozott, a szavazók tekintélyes része inkább a pandémia-veszély idején szorosabbra fonódó emberi kapcsolatok, a „lelki közelség”, értelmezés miatt érezte reprezentatívnak (akárcsak a cunami sújtotta 2011 győztese, a *kizuna* – azaz „kötődés” – esetében). A 2022-ben – online térben – megrendezett Japán Filmfesztivál szervezői talán épp emiatt érezték úgy, hogy a bő tíz esztendőt felölelő húszfilmes válogatás legfrissebb darabjait a közelség és kötődés témájának szentelik: kivétel nélkül olyan játékfilmeket válogatva a programba az elmúlt évből, amelyek egy kívülről, magányos vagy akár szánkivett főhős integrációját követik nyomon a köré szerveződő kisközönségekről mesélve.

Soushi Matsumoto:
A nyár filmje

A fesztivál legfontosabb műve, a *Szabad levegőn* (Miwa Nishikawa, 2021) hamisítatlan férfitörténet Japán egyik legjelentősebb kortárs rendezőnőjétől, aki egy 13 éves börtönbüntetés után szabaduló kivénhedt jakuza elkeseredett kísérleteit mutatja be, hogy a több évtizedes bűnözői múlt után – amelyet „magányos farkasként”, bandáról bandára sodródva töltött – végre legális munkára, állandó otthonra és lelki békére találjon. Nishikawa a „jó útra tért bűnöző” százéves kliséjét minden látványos fordulattól megfosztja; apró hétköznapi kísértések és frusztrációk sorozatában mutatja meg a küzdelmes lelki folyamatot, középpontban a (japán színészióriás, Koji Yakusho által minden ízében hitelesen megformált) gengszter köré gyűlt laza csoport külön-külön jelentéktelennek tűnő segítségével – akik nem csupán az általános társadalmi előítéletek pusztító erejével szemben alkotnak sorsfordító egységfrontot, de legalább egyikük – egy médiahiénaként dolgozó fiatal filmes – még személyes megváltást is köszönhet az időnként kiszámíthatatlan természetű csapássá váló jakuzának. A program másik fesztiválkedvence, a csendes

sodrású *Arisztokraták* (Yukiko Sode, 2021) egy fiatal tokiói „trófeafeleség” emancipációs eszméléstörténete, amely a felső tízezer aranykalitkájából a saját boldogságát és boldogulást biztosító önálló karrierig tart – egy művész-barátnőnek és a gazdag férj vidéki nyomorból felkapaszkodó szeretőjének segítségével, akik elsősorban saját sorsukkal mutatnak példát. Miként az öreg jakuza esetében, ezúttal is fontosabb a kisközösség létrejötte, mint a konkrét támogatások: a biztató bizonyí-

ték, hogy bármilyen önző, közönyös és elutasító a társadalom nagy egésze, mindig akad egy maroknyi ember, akik meglátják és felkarolják a rászorulókat.

A japán műfaji sikertematikák ismeretében nem meglepő, hogy a féltucatnyi friss alkotás közé két diáklány-vígjáték is bekerült, ám a szokásos gimikomédiák csicséri randirománcaival ellentétben mindkét film tartózkodó *coming-of-age* sztori, amelyekben a fő konfliktust nem a szerelem, hanem a művészi önmegvalósítás jelenti. A bájosan szeleburdi *A nyár filmje* (Soushi Matsumoto, 2021) egy középiskolai film-szakőr renegát tagjáról szól, aki a csapat romkomjával párhuzamban nekiáll leforgatni egy fekete-fehér *hommage*-t imádott régi samurájfilmjeihez – főszereplőnek épp azt a fiút kiszemelve egy *csambara*-maratonról, aki azért jött vissza a félperces játékfilmek szomorú jövőjéből, hogy láthassa kedvenc rendező(nő)jének rég elveszett debütjét. Matsumoto a zsáner időparadoxonjai helyett nagyobb figyelmet szentel annak a drámanak, ahogy egy elszigetelt, önmarcangoló kamaszlányból a forgatás kollektív munkája során, a szedett-vedett diák-stáb lelkesedése és áldozatai révén tudatos, önkifejező szerzővé válik (egyfajta fruska-Kubrickként még a bemutatón is változtatva filmjén egy szívmengető, truffaut-i finálé keretében). A szelíd humorú *Ito* (Satoko Yokohama, 2021) címszereplőjénél ez a mikroközösség egy divatjamúlt, kisvárosi *maid bar* (ahol európai cselédlánynak öltözött hostesssek szórakoztatják a férfivendégeket) három fős stábjára, akik az anyja halála óta mind inkább elidegenedő, lassan már kommunikációképtelen diáklányt a bizarr jelmezen túl elég önbizalommal és élettapasztalattal is felruházzák, hogy társakra találjon kortársai között, újra megtalálja a hangot családjával, sőt visszataláljon *samiszenjé*hez, amelynek húrjain keresztül végül a nagyközönséget is képes megszólítani. A Japán Alapítvány filmfesztiváljára évtizedek óta jellemző, hogy nem ellentmondásos, szabályfeszítő művészi alkotásokat kínál, inkább az igényes és sikeres tömegfilmek élgárdájából válogat: ez a maroknyi tavalyi mű ékesen bizonyítja a stratégia létjogosultságát – akár csak a bennük szereplő kisközösségek, nem az egyéni teljesítmények diadalát tanúsítják, inkább a sok apró hozzájárulásból születő revelációkról, a *micu* – akár sorsfordító – kollektív erejéről vallanak. •